ਸਥਿਆਨ
ਬਨਾਮ
ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ

(2023 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2363)
ਅਗਸਤ 11, 2023

[ਅਭੈ ਐਸ. ਓਕਾ ਅਤੇ ਸੰਜੈ ਕਰੋਲ*, ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਮੁੱਦੇ :

(i) ਕੀ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ, ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਟਿਕਾਊ ਹੈ?

(ii) ਕੀ ਚਲਾਨ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਨਿਮਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਹੀਤਾ 'ਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਅਬਕਾਰੀ ਐਕਟ – ਐਸ.8 – ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਅਧੀਨ:

ਫੈਸਲਾ : ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-2 (ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ) ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ – ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ – ਦੇਰੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਸੀ; ਇੱਕ, ਮਾਲ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਦੋ, ਜਾਂਚ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿੱਚ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 01.10.2003 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 02.10.2003 ਇੱਕ ਛੁੱਟੀ ਸੀ, ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮਾਲ 03.10.2003 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ. ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦਰਹਿਤ ਸਥਿਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਰਕ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਜਿੰਨਾ ਕਿ 3 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਦੇਰੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸਫਲ ਰਹੇ. [ਪੈਰਾ 26, 27, 29 ਅਤੇ 30]

ਸਜ਼ਾ/ਸਜ਼ਾਵਾਂ – ਸੋਧ ਦੀ:

ਫੈਸਲਾ : ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਆਟੋਰਿਕਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਲਿਟਰ ਅਰਕ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ – ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ – ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਾਦੀ ਕੈਦ ਤੱਕ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ. [ਪੈਰਾ 33]

ਸਬੂਤ – ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ:

ਫੈਸਲਾ : ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ/ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸੱਕਦਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਬੂਤ – ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ – ਸਹੀਤਾ ਦੀ:

ਫੈਸਲਾ : ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਆਜ਼ਾਦ

ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ – ਸਹੀਤਾ ਜਾਂ ਅਸਲੀਅਤ 'ਤੇ ਸਿਰਫ "ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਕਾਰਨ" 'ਤੇ ਹੀ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਹੈ।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 – ਜਾਂਚ – ਜਾਂਚ ਨਿਆਇਕ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਦਲੀਲ:

ਫੈਸਲਾ : ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣਾ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ – ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਆਧਾਰ ਹੋਣ ਜਾਂ 'ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਅਸਲੀ ਖਤਰਾ' ਹੋਣ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਦੇਰੀ/ਲਾਚੇਸ:

ਫੈਸਲਾ : “ਇੱਕ ਨਿਆਇਕ ਮੁਕੱਦਮਾ”, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 21 ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ “ਜਾਂਚ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਮੁਕੱਦਮਾ, ਅਪੀਲ, ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਅੰਤਮ”।

ਮੁਕੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) (2020) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 120: [2020] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 725 – ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਤਾਰਿਕ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ) (1996) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 338: [1996] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 750; ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ) (2003) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 291 : [2003] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 25; ਮੋਹਦ. ਇਸ਼ਾਕ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) 2023 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 784; ਏ.ਆਰ ਅੰਤੁਲੇ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਐਸ ਨਾਇਕ [1992] ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 225 : [1991] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 325 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਤੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ: ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2633 ਦਾ 2023.

05.09.2019 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਨਿਰਣੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਜੋ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਏਰਨਾਕੁਲਮ ਵਿੱਚ CRLA ਨੰਬਰ 2822 ਦਾ 2008 ਵਿੱਚ ਸੀ.

ਜੇਮਸ ਪੀ. ਥਾਮਸ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ.

ਹਰਸ਼ਦ ਵੀ. ਹਮੀਦ, ਦਿਲੀਪ ਪੂਲੱਕੋਟ, ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰਨ ਕੇ.ਆਰ.,ਮਿਸਿਜ਼ ਐਸ਼ਲੀ ਹਰਸ਼ਦ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ

ਸੰਜੇ ਕਰੋਲ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.

1. ਇਹ ਅਪੀਲ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਮਲੀ, ਸਥਾਪਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਤੇ 5ਵੀਂ ਸਤੰਬਰ, 2019 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਜੋ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਏਰਨਾਕੁਲਮ ਵਿੱਚ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2822 ਦਾ 2008 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਅਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਫਾਸਟ ਟਰੈਕ (ਐਡ ਹੋਕ-11), ਕੋਜ਼ੀਕੋਡ, ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ.

ਮੁੱਖ ਤੱਥ

2. 1ਲੀ ਅਕਤੂਬਰ 2003 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਟੋਰਿਕਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਲਿਟਰ ਅਰੱਕ, ਇੱਕ ਜੈਰੀ

ਕੈਨ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦਿਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੇਸ ਨੂੰ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ 1ਲੀ ਕਲਾਸ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਕੁੰਨਮੰਗਲਮ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨੰਬਰ C.P.36/06 ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਮਾਮਲਾ ਵਚਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਅਖੀਰਕਾਰ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਫਾਸਟ ਟਰੈਕ (ਐਡ ਹੋਕ-11), ਕੋਜ਼ੀਕੋਡ2 ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

3. ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ 3 ਮੁੱਦੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ PW-1 ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੀ; ਕੁੰਨਮੰਗਲਮ ਰੇਂਜ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ PW-2, ਸਹਾਇਕ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜੋ ਕਿ PW-1 ਨਾਲ ਸੀ ਅਤੇ PW-3 ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਸਹਾਇਕ ਗਵਾਹ ਸੀ ਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਿਆ।

4. ਪਹਿਲੇ ਮੁੱਦੇ ਤੇ, ਜੋ ਕਿ ਅਰਕ ਦੀ ਕਬਜ਼ਾਈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨਾਮਲੀ ਰਵੀਂਦਰਨਾਥਨ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2, ਨਾਮਲੀ, ਸੀ.ਕੇ ਮਨੋਹਰਨ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਗਵਾਹ ਅਧਿਕਾਰਤ ਗਵਾਹ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ ਜਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਵਸਤੂਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਥੋਂਡੀ ਵਸਤੂਆਂ" ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

5. ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਬਾਰੇ, ਜੋ ਕਿ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 3 ਸੀ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1958 ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ, ਇਸ ਦੇ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ

6. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਅਣਸਮਝਿਆ ਦੇਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਮੋਹਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮੱਗਰੀ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਿਨ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

7. ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਜੋ ਕਿ ਲਗਭਗ 3 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਕਾਰਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ3 ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਫੈਸਲੇ4 ਦੁਆਰਾ ਪਰ ਇਨਕਰੀਅਮ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੇਰੀ, ਆਈਪਸੋ ਫੈਕਟੋ, ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

8. ਮਹਾਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਪੋਲੇਸ਼ਨ 'ਤੇ, ਜੋ ਕਿ ਐਕਸ. ਪੀ1 ਹੈ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸੇ ਦਿਨ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਮੂਨਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ 180 ਮਿਲੀਲੀਟਰ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ 375 ਮਿਲੀਲੀਟਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਵਸਤੂ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੈਮੀਕਲ ਪਰੀਖਣਕਰਤਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਮੂਨਾ ਆਪਣੀ ਮੋਹਰ ਨਾਲ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਨਮੂਨਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਵੈਧ ਸਮਾਨ ਤੋਂ ਸੀ।

9. ਉਪਰੋਕਤ ਖੋਜਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।

10. ਇਸ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ

11. ਅਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ-

"8. ਅਰਕ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ, ਆਯਾਤ, ਨਿਰਯਾਤ, ਆਵਾਜਾਈ, ਟ੍ਰਾਂਜਿਟ, ਕਬਜ਼ਾ, ਸਟੋਰੇਜ, ਵਿਕਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਮਨਾਹੀ। –

(1) ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਬਿਨਾਂ ਪਰਮਿਟ [ਟ੍ਰਾਂਜਿਟ] ਦੇ ਅਰਕ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਾਣ, ਆਯਾਤ, ਨਿਰਯਾਤ, ਸਟੋਰ, ਵੰਡ, ਬੋਤਲ ਜਾਂ ਵੇਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।]

(2) ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਘੱਟ ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾਇਆਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।]

12. ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ ਕਿ- ਸਵੈ-ਸਾਕਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੋਵੇਂ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਸਨ; ਮਹਾਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਸਬੰਧੀ ਛੇੜਛਾੜ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ 375 ਐਮ.ਐਲ. ਵਜੋਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ 180 ਐਮ.ਐਲ. ਵਜੋਂ ਸੁਧਾਰੀ ਗਈ; ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਅਣਸਮਝੀ ਦੇਰੀ ਹੈ; ਪੀਡਬਲਯੂ-2(ਸੀ.ਕੇ ਮਨੋਹਰਨ) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਇਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ; ਗਸ਼ਤੀ ਟੀਮ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ; ਮਹਾਜ਼ਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਵੈ-ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਆਦਿ।

13. ਸਵਾਲ ਜੋ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰਨਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ, ਮੌਜੂਦਾ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਟਿਕਾਊ ਹੈ? ਅਤੇ, ਕੀ ਲਗਭਗ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਚਲਾਨ ਦਾਖਲ ਕਰਨਾ, ਨਿਮਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਹੀਤਾ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ?

14. ਜਦੋਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਹਿਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ)* ਅਤੇ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ)* ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕਿ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

15. ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਐਕਟ ਨੂੰ "ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਅਤੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਆਯਾਤ, ਨਿਰਯਾਤ, ਢੋਆਂ, ਨਿਰਮਾਣ, ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸੋਧਣ ਲਈ" ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। [ਕੇਰਲ ਦੇ ਰਾਜ]..." ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਈਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸਿਜ਼ ਐਕਟ, 1985 ਨੂੰ "ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ, ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਈਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸਿਜ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਵਿਨਿਯਮਨ ਲਈ ਸਖਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ" ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਹਸ ਯੋਗ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਦੋਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ। ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਐਕਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਮੁਕੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ)", ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

"10.1. ਧਾਰਾ 173 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅੱਗੇ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ/ਚਾਰਜ-ਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਉਲਟਾ, ਧਾਰਾਵਾਂ 154, 156 ਅਤੇ 157 ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ...

xxx

12. ਇਸ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਹੀ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪੂਰੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਸ਼ੱਕ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਪੂਰੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਵਰਜਨ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਖਾਤਾ ਪੱਖ ਪੂਰਵਾਗਰਹ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰਾ [ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਚੰਦਰਾ, (2005) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 151 : 2005 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 1010] ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਵਾਗਰਹ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹਰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ [ਵਿਪਨ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਵੇਖੋ [ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਵਿਪਨ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ, (2005) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 579]]। xxx

12.2. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਉੱਪਰ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਣਕਾਰ/ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰ-ਕਮ-ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪਕਸ਼ਪਾਤ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਅਨਿਆਇਆ ਜਾਂਚ ਸਾਬਤ ਅਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕੇਵਲ ਜਾਣਕਾਰ-ਕਮ-ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਭਾਵ ਅਭਿਯੋਜਨ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਵੈ-ਨਿਰਪੱਖ ਗਵਾਹਾਂ ਉੱਤੇ, ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਖੁਦ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜ਼ਰੂਰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

xxx

13.2. (II) ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਜਾਣਕਾਰ ਖੁਦ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਪਕਸ਼ਪਾਤ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਫੈਕਟਰ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਪਕਸ਼ਪਾਤ ਜਾਂ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹਰ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਉੱਤੇ ਅਨਿਆਇਆ ਜਾਂ ਪਕਸ਼ਪਾਤ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕੇਵਲ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਫੈਸਲੇ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ), (2018) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 627 : (2019) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 215 ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਇਸ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਚੰਗੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

16. ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੁਣ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਖੋਜਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ, ਉਸੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪਕਸ਼ਪਾਤ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਫੈਕਟਰ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ, ਹਰ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਆਮ ਅਯੋਗ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਕਸਾਰ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

17. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਜੁਰਮ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਇੱਕ ਹੀ ਸਨ। ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਹੋਣ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ, ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲੋੜ ਹਨ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ.

18. ਕੇ.ਐਸ. ਹੇਗੜੇ ਜੇ., ਜ਼ਮੀਨੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਏ.ਕੇ. ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ। ਕਰੈਪਕ ਵਿ. ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ 8 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ: -ਨ।

"ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਨੋਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਰਫ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਉਚਿਤ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਧਾਰਣ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।"

19. ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਐਨ. ਕੇ. ਬਾਜਪਾਈ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ:

"48 ਪੱਖਪਾਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਪੱਖਪਾਤ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਇਹ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ। ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇਗੀ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਜੋ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਹੋਵੇਗਾ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਸ਼ੱਕ। ਪਹਿਲਾ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ। ਸਹੀ ਪਰੀਖਿਆ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਅਸਲੀ ਖਤਰਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੇਵਲ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਣਾ, ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਦੀਆਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ। ਜੇ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ ਨਿਆਂਕੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗਾ ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਦੂਜੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੀ ਖਿੱਚੇਗਾ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ।

20. ਮੌਜੂਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿੱਚ, ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਅਸਲੀ ਖਤਰੇ ਲਈ "ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ" ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜਾਂਚ ਨਿਆਇਕ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਖਾਲੀ ਦਲੀਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

21. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ, ਉਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਨਕਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਜਾਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-2, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ। ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

22. ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਕੇਵਲ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣਾ ਹੁਣ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਜਿਊਰੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਉਹ ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹੇਗਾ। ਇਸ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪ੍ਰਮੋਦ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਸਰਕਾਰ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ:

13. ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਰਾਜ ਦੇ ਯੂ.ਪੀ. v. ਅਨਿਲ ਸਿੰਘ [1988 Supp SCC 686 : 1989 SCC (Cri) 48], ਰਾਜ (NCT ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਸੁਨੀਲ [(2001) 1 SCC 652 : 2001 SCC (Cri) 248] ਅਤੇ ਰਾਮਜੀ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ [(2006) 13 SCC 229 : (2007) 2 SCC (Cri) 626] ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ [(2013) 6 ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ SCC 595 : 2013 AIR SCW 3102] ਕਿ ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ੱਕ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਦ ਜਨਤਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਣਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਝੁਕਾਅ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਗਵਾਹ ਜੇਕਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਪਾਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ, ਅਦਾਲਤ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ, ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ

ਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨੇ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ. ਇਹ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਵੀ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਸਬੂਤ ਸਬੂਤ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੋਲਦੇ ਹਨ।

23. ਰਾਜ (ਸਰਕਾਰ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਸੁਨੀਲ, ਵਿੱਚ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ2 ਇਸ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ: –

"23. ... ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਪੱਖ ਦਾ ਕੇਸ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

24. ਸਾਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ-

"21... ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਿਕ ਕੰਮ ਨਿਯਮਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ... ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਜਹ ਸ਼ੱਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਵਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਅਕਤੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀਯੋਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਾਂ ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਾਰਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਸਮਕਾਲੀ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।"

25. ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਥੇਂਦਰਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਮੈਮੋਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਾਰਨ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ।

26. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਅਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਅਧਿਕਾਰਿਕ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਸਹੀਪਣ ਜਾਂ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ "ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਕਾਰਨ" 'ਤੇ ਹੀ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ – 1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ – 2 ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਜੋ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

27. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਗਲੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸੀ, "ਦੇਰੀ", ਦੋ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ; ਪਹਿਲਾ, ਜਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਜਾਂਚ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਰਥਾਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ, 1 ਅਕਤੂਬਰ, 2003, ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਤੱਕ, 17 ਅਪ੍ਰੈਲ 2006. ਪਹਿਲਾ, ਇੱਕ ਉਥਲਾ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੁਆਰਾ ਨਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ, 2 ਅਕਤੂਬਰ, 2003 ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਸਤੂ ਨੂੰ, ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਗਲੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਅਰਥਾਤ 3 ਅਕਤੂਬਰ 2003 ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਬੇਵਿਵਾਦ ਸਥਿਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਕ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

28. ਦੇਰੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਲੂ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਹੱਤਵ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੋਲ ਹੈ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ "ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ", ਇੱਕ ਸਹੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਤੋਂ ਅਤੇ ਇਹ ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜਾਅ ਜਿਸ ਵਿੱਚ "ਜਾਂਚ, ਜਾਂਚ, ਮੁਕੱਦਮਾ, ਅਪੀਲ, ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ "14 ਵਿੱਚ ਦਿਲਾਵਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ15 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਲਈ

"7. ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੰਡੇਟ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਅਧੀਨ ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ ਜਾਂਚ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਅਪੀਲ, ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸਮਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਬੇਜਾ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਬੋਝ ਅਤੇ ਸਿਸਟਮਿਕ ਦੇਰੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬੇਹੱਦ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਸਬੂਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਭਿਯੋਗ ਉਤਪੀੜਨ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਤੌਲਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਾਹਰੀ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਨਾ ਨਾ ਤੋ ਸਲਾਹਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਕੇਵਲ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦੇ ਅੰਵਲ ਤੇ ਜਾਂਚ ਸਕਦੀ ਹੈ ... ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, (1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 248], ਹੁਸੈਨਾਰਾ ਖਾਤੂਨ (I) ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ [ਹੁਸੈਨਾਰਾ ਖਾਤੂਨ (I) ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ, (1980) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 81 : 1980"

ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 23], ਅਬਦੁਲ ਰਹਮਾਨ ਅੰਤੁਲੇ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਐਸ. ਨਾਯਕ (ਅਬਦੁਲ ਰਹਮਾਨ ਅੰਤੁਲੇ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਐਸ. ਨਾਯਕ, (1992) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 225 : 1992 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 93] ਅਤੇ ਪੀ. ਰਾਮਚੰਦਰ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ [ਪੀ. ਰਾਮਚੰਦਰ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ, (2002) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 578 : 2002 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 830].) * (ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

29. ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਉਪਰੋਕਤ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਗਿਣੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜੋ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਲਗਭਗ 3 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਨਸ਼ੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਤੁਰੰਤ ਬਰਾਮਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਕੁਝ ਹੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਅਤੇ ਭਲੇ ਹੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤਬਾਦਲੇ ਕਾਰਨ ਸਿਸਟਮਿਕ ਦੇਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

30. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੇਵਲ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸਾਧਾਰਣ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਸਬੂਤ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ 21 ਅਕਤੂਬਰ 2003 ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

31. ਮਹਾਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਪੋਲੇਸ਼ਨ ਵਰਗੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹੋਰ ਆਧਾਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦੇਣ। ਨਾਲ ਹੀ, ਦੋਵੇਂ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਇੰਟਰਪੋਲੇਸ਼ਨ, ਭਾਵ, ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ 375ਐਮ.ਐਲ. ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 180 ਐਮ.ਐਲ. ਵਜੋਂ ਸੁਧਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਸਹੀ ਮਾਤਰਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੈਬਰੇਟਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਅਣਛੋਹ ਨਮੂਨੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀ, ਸਹੀ ਮਾਤਰਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ।

32. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਧਾਰ ਅਸਫਲ ਹਨ।

33. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਜਿਸ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਉਹ 1 ਅਕਤੂਬਰ 2003 ਦਾ ਹੈ; ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ 2006 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉਸ ਨੂੰ 3 ਨਵੰਬਰ 2008 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਉਚਿਤ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਾਦੀ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਗਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

34. ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨਾਲ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਹਦ ਤੱਕ ਸੋਧਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

35. ਅਪੀਲ ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਂਸ਼ਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।

36. 14ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਤਮਸਮਰਪਣ ਤੋਂ ਛੋਟ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਆਤਮਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

37. ਇੰਟਰਲੋਕਟਰੀ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਣ, ਨਿਪਟਾਰੇ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

38. ਖਰਚੇ ਸੈਖੇ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate